

Настоящата книга е резултат от дългогодишни интелектуални усилия и натрупвания. Близко три десетилетия водих университетски курс по дисциплината „Съвременни политически системи“ пред студентите от специалностите „Политология“, „Международни отношения“ и „Европеистика“ в Университета за национално и световно стопанство – София. А на магистрите и докторантите преподавах специализиран курс по „Сравнителни политически системи“.

Други книги и ангажименти все отлагаха нейното публикуване. Освен това идеята бе, след като в „Политологичната мисъл от древността до наши дни“ (трето преработено и допълнено издание, 2006) направих анализ на основните политически идеи и теории, в „Сравнителни политически системи“ да направя това по отношение на основните политически институции и системи. И по този начин относително да „затворя“ изследователския кръг – политически идеи и теории, политически институции и системи на управление.

Преди години, в отговор на възможни възражения на „непоколебимите научни пуристи“ срещу всеобхватните трудове, припомних мисълта на големия философ Бъртранд Ръсел:

„Доколкото съществува някакво единство в хода на историята, доколкото съществува някаква вътрешна свързаност между предходното и онова, което иде впоследствие, е необходимо, за да бъде обяснено всичко това, предшестващият и последващият период да бъдат синтезирани в един-единствен ум“ (Б. Ръсел, История на западната философия, 1998).

Изследването започва с теоретико-методологическо въведение, което има за цел да разкрие съдържанието на основните понятия, интелектуалните оръдия, имащи отношение към разглежданата проблематика. Първото условие, за да се получи смислено слово е „да се изправят наименованията“ (джън-мин – Конфуций). За създаването на общ научен език е необходимо да се уточни смисълът на понятията, да се познава и овладее този смисъл. В случая става дума за такива фундаментални понятия на политическата наука, като „политика“, „власт“, „политическа система“, „политически режим“, „държава“, „държавник“, „политикан“, „властолюбец“ и т.н. В първия раздел са разгледани отношението между политиката, правото и морала, както и метаморфозите на политиката в началото на XXI век – нейно-

то огрубяване и застрашително опростяване, нейната олигархизация, нарастването на демагогията, загубата на истинския ѝ смисъл и значения и т.н.

Вторият раздел е посветен на историческите политически системи. Анализът започва с политическите системи на Древна Гърция през класическата епоха (периода приблизително от гръко-персийските войни до възцаряването на Александър Македонски). Това не е случайно. Редица от основните понятия в политологията (а и в много други науки) за първи път ясно са определени от древногръцките мислители. В това отношение съвременната цивилизация дължи безкрайно много на този древен народ. Именно от Древна Гърция идват понятията: „политика“, „монархия“, „аристокрация“, „олигархия“, „демокрация“, „тирания“, „деспотия“, „охлокрация“, „остракизм“ и др. От древноримската традиция са наследени понятията „диктатура“, „империя“, „сенат“...

В историческия раздел е направен сравнителен анализ на западноевропейските феодални монархии и българската средновековна монархия. Също така са разкрити приликите и разликите между държавната уредба на българското средновековно царство и византийската императорска традиция. Специално внимание е отделено на политическите системи на градовете републики – Флоренция, Венеция, Генуа и Дубровник. Този раздел завършва с характеристика на абсолютните монархии в Западна Европа (XV – XVIII век).

Третият раздел – „Съвременни политически системи“ – е най-обширният. В първите четири глави са анализирани общите характеристики на конституционно-плуралистичните системи, представена е и тяхната типология. В контекста на един сравнителен анализ са разкрити особеностите на парламентарните, президентските и полупрезидентските системи на управление, включително и тези на българската парламентарна система.

Специално внимание е отделено на характера и функциите на основните политически институции на конституционно-плуралистичните системи – парламента и правителството (включително държавната администрация), както и на видовете избирателни системи и тяхното въздействие върху политическите системи.

В исторически и в сравнителен план са разгледани въпросите за унитарната държава, федерацията, конфедерацията и унията; за теокрацията и светската държава; за тоталитаризма и авторитаризма. Специално внимание е отделено на „китайския модел“ – „социализъм с китайска специфика“ и „сяокан общество“.

Изложението завършва с главата „Нация, национална идентичност и глобализация“. Въпросът „Кои сме ние?“ стои пред всяка съвременна нация. Националната идентичност е изправена пред големи предизвикателства. В

главата е анализирано противоречивото въздействие на глобализацията върху националната идентичност и националната държава.

В методологическо отношение всяка една от политическите системи е разгледана в исторически и в сравнителен план. Проследено е изменението, настъпило в хода на историческото развитие на редица категории: „политика“, „държава“, „монархия“, „демокрация“, „олигархия“, „диктатура“, „аристокрация“, „теокрация“ и др. Става дума за исторически категории. Акцентът е поставен върху тяхното актуално състояние и значение.

В хода на реализирането на настоящото изследване съм се стремил към яснота и достъпност на изложението, без това да води до неговото опростяване. Тук ще припомня мисълта на немския философ Шопенхауер: *„Който ясно мисли, ясно говори“*. И тъй като става дума за университетски учебник, с цел онагледяване на изложението, почти във всяка глава има таблици, схеми или фигури.

В края на книгата е поместена въвеждащата студия към първото по рода си рейтингово изследване „Най-успешните български министър-председатели (1879 – 2009)“. Рейтинговата класация е направена на основата на анкета с 56 учени – историци и политолози, които имат познания по политическа история и държавно управление за разглеждания период.

Авторът дължи благодарности на гл. ас. д-р Иван Винаров, ст. преп. д-р Калина Ишпекова-Братанова и Цветелина Кирилова-Петрунова за ценното съдействие при подготовката на настоящата книга.

Август 2021 г.

**проф. д-р Георги Янков,
заслужил професор на УНСС**